

PHILOLOGICAL SCIENCES

RECEPTION OF THE IMAGE OF THE MODERN WOMAN IN AMERICAN LITERATURE

Mykhailenko V.

*Department of Foreign Literature and Fundamentals of Rhetoric
Communal Higher Education Institution
«Vinnytsia Humanities Pedagogical College»
st. Nagirna, 13, Vinnytsia, Ukraine*

РЕЦЕПЦІЯ ОБРАЗУ СУЧАСНОЇ ЖІНКИ В АМЕРИКАНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Михайленко В.В.

*КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри зарубіжної літератури та основ риторики
Вінниця, Україна
<https://doi.org/10.5281/zenodo.21982213>*

Abstract

The article examines the features of the representation of the image of a modern woman in American literature of the late 20th and early 21st centuries. The focus is on the transformation of the traditional female model and the formation of a new type of heroine, for whom personal autonomy, self-realization, professional activity, the right to one's own choice and the search for individual identity become decisive.

The material for the study was the novels of modern American writers Britt Bennett *The Vanishing Half* and Meg Wolitzer *The Female Persuasion*. The main models of the artistic representation of a modern woman are identified: a woman as a subject of her own life, a professional woman, a woman leader, a woman mother, a woman who resists social stereotypes, as well as a woman who is in the process of searching for her own identity.

It is proven that modern American literature moves away from a one-dimensional image of a female character and represents her as a complex, contradictory and dynamic personality. The problem of the interaction of gender, social, professional and racial identities is of particular importance. Based on the material of the novels, it is traced that the freedom of a modern woman does not mean the absence of social pressure: the heroines are forced to constantly correlate their own aspirations with social expectations, family roles, cultural norms and ideas about "successful" femininity. The conclusion is made about the formation of a polyphonic image of a woman in modern American literature, which is based on the principles of autonomy, self-identification and the right to personal choice.

Анотація

У статті досліджено особливості репрезентації образу сучасної жінки в американській літературі кінця XX – початку XXI століття. Зосереджено увагу на трансформації традиційної жіночої моделі та формуванні нового типу героїні, для якої визначальними стають особистісна автономія, самореалізація, професійна діяльність, право на власний вибір і пошук індивідуальної ідентичності.

Матеріалом дослідження стали романи сучасних американських письменниць Бріт Беннет *The Vanishing Half* та Мег Волітцер *The Female Persuasion*.

Визначено основні моделі художньої репрезентації сучасної жінки: жінка як суб'єкт власного життя, жінка-професіоналка, жінка-лідерка, жінка-мати, жінка, яка протистоїть соціальним стереотипам, а також жінка, що перебуває у процесі пошуку власної ідентичності.

Доведено, що сучасна американська література відходить від одновимірного зображення жіночого персонажа та репрезентує його як складну, суперечливу й динамічну особистість. Особливого значення набуває проблема взаємодії гендерної, соціальної, професійної та расової ідентичностей.

На матеріалі романів простежено, що свобода сучасної жінки не означає відсутності суспільного тиску: героїні змушені постійно співвідносити власні прагнення із соціальними очікуваннями, сімейними ролями, культурними нормами та уявленнями про «успішну» жіночність. Зроблено висновок про формування в сучасній американській літературі поліфонічного образу жінки, який ґрунтується на принципах автономії, самоідентифікації та права на особистий вибір.

Keywords: American literature, modern woman, female image, female identity, gender, feminism, self-realization, artistic representation, American prose, female characters.

Ключові слова: американська література, сучасна жінка, жіночий образ, жіноча ідентичність, гендер, фемінізм, самореалізація, художня репрезентація, американська проза, жіночі персонажі.

Постановка проблеми Проблема жіночої ідентичності є однією з визначальних у сучасному літературному процесі. Трансформація соціального статусу жінки, розвиток феміністичної думки, зміна моделей сімейних і професійних відносин, посилення уваги до проблеми особистої автономії та права на самовизначення зумовили появу нових типів жіночих персонажів.

Американська література особливо чутливо реагує на соціокультурні зміни. У художніх текстах сучасних американських письменниць жінка дедалі частіше постає не як другорядний персонаж або об'єкт чоловічого погляду, а як центральний суб'єкт оповіді, здатний формувати власну життєву стратегію.

При цьому сучасний жіночий образ не можна зводити виключно до категорії «сильної жінки». Його художня специфіка полягає саме у внутрішній суперечливості. Сучасна героїня може бути одночасно незалежною і вразливою, професійно успішною та невпевненою в особистому житті, матір'ю і професіоналкою, активною учасницею суспільного життя та людиною, яка переживає кризу самоідентифікації.

Дослідники сучасної американської жіночої прози наголошують на тому, що питання ідентичності та спільноти є центральними для творчості таких письменниць, як Тоні Моррісон, Еліс Вокер, Сандра Сісерос та інших авторок [1].

У сучасній літературі ця проблематика набуває нових вимірів, оскільки жіноча ідентичність дедалі частіше розглядається на перетині гендеру, раси, класу, культури та особистого досвіду.

Метою статті є визначення основних моделей художньої репрезентації сучасної жінки в американській літературі та характеристика особливостей їх реалізації у творчості сучасних американських письменниць.

Для досягнення поставленої мети передбачено розв'язання таких завдань:

- 1) охарактеризувати основні підходи до вивчення жіночого образу в американській літературі;
- 2) визначити особливості трансформації традиційної моделі жіночого персонажа;
- 3) проаналізувати образ сучасної жінки на матеріалі романів Бріт Беннет *The Vanishing Half* та Мег Волітцер *The Female Persuasion*;
- 4) простежити взаємозв'язок жіночої, соціальної, професійної та особистісної ідентичності;
- 5) визначити роль проблеми свободи вибору та самореалізації у формуванні сучасного жіночого образу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій Проблема репрезентації жінки в американській літературі має значну історію дослідження. Особливого розвитку вона набула в межах феміністичної літературної критики, гендерних студій та культурології.

Важливим теоретичним підґрунтям є праці С. де Бовуар, яка розглядала жіночність не як наперед задану сутність, а як результат соціокультурного формування [2]. Значний вплив на сучасне розу-

міння гендеру мала концепція Дж. Батлер, відповідно до якої гендерна ідентичність формується через повторювані соціальні та культурні практики [3].

Для американської літератури особливого значення набуває проблема взаємодії гендерної та расової ідентичності. У колективній монографії *Contemporary American Women Writers: Gender, Class, Ethnicity* акцентовано на тому, що художня репрезентація американських жінок охоплює різноманітні етнічні та соціальні спільноти, а жіночий досвід не може бути розглянутий поза категоріями класу, раси та культурної належності [1].

Окремої уваги заслуговує дослідження Л. П. Запори, присвячене жіночому письму в сучасній американській літературі. Дослідниця наголошує на важливості жіночого голосу як способу подолання культурної невидимості та формування нових моделей історичної й гендерної пам'яті [4].

1. Трансформація традиційного жіночого образу

У традиційній літературній моделі жінка часто репрезентувалася передусім через її стосунок до чоловіка або родини. Основними соціальними ролями героїні були роль дружини, матері, доньки або коханої.

Сучасна американська література суттєво трансформує цю модель. Жінка набуває власного голосу, життєвої історії та системи цінностей. Її існування більше не визначається виключно стосунками з чоловіками.

Показовим є перехід від моделі: **woman as object** → **woman as subject**. Тобто жінка переходить від статусу об'єкта спостереження, оцінювання чи бажання до статусу активного суб'єкта художньої оповіді.

Її внутрішній світ, професійні прагнення, сексуальність, материнство, страхи, травматичний досвід і пошук власної ідентичності стають самостійними предметами літературного зображення.

2. Жінка як суб'єкт власного життя

Однією з ключових характеристик сучасної американської героїні є прагнення до автономії. Вона прагне самостійно визначати:

- 1) місце проживання;
- 2) професію;
- 3) модель особистих стосунків;
- 4) ставлення до материнства;
- 5) зовнішність;
- 6) систему цінностей;
- 7) життєві пріоритети.

Таким чином, сучасна жінка отримує право на власний сценарій життя.

Ця модель особливо виразно простежується у романі Мег Волітцер *The Female Persuasion*. У центрі твору перебуває Грір Кадетські, молода жінка, яка поступово усвідомлює власні амбіції та прагнення до суспільної діяльності. Зустріч із відомою феміністичною активісткою Фейт Френк стає для неї поштовхом до переосмислення власного життя.

Критикиня Лорі Фезерс характеризує роман як твір про особисті амбіції, соціальну активність та феміністичну ідентичність [9].

Важливим є те, що становлення Грір не відбувається миттєво. Вона проходить шлях від невпевненої студентки до жінки, здатної самостійно визначати власні цінності.

Отже, сучасна американська героїня часто постає як **особистість у процесі становлення**.

3. Жінка і професійна самореалізація

Одним із найбільш характерних компонентів сучасного жіночого образу є професійна реалізація.

Якщо традиційний образ жінки часто був пов'язаний із приватною сферою, то сучасна героїня активно присутня у публічному просторі. Вона може бути: письменницею, журналісткою, науковицею, політикинею і т.д. Професійна діяльність у цьому випадку стає не просто способом заробітку, а важливим компонентом самоідентифікації.

У *The Female Persuasion* професійний шлях Грір тісно пов'язаний із її поступовим формуванням як особистості. Її прагнення працювати у сфері суспільної активності свідчить про бажання бути не лише спостерігачкою, а й учасницею суспільних процесів.

Водночас Волітцер демонструє суперечливість поняття успіху. Професійна реалізація не гарантує особистого щастя, а прагнення до впливу може супроводжуватися конкуренцією, амбіціями та моральними компромісами. Саме ця проблематика є однією з центральних у романі [9].

4. Жінка та проблема власного голосу

Особливого значення в сучасній американській літературі набуває мотив **голосу**.

Говорити означає бути присутньою у суспільстві. Власний голос стає символом автономії та права на самовизначення. Л. П. Замора наголошує, що жіноче письмо в американській літературі пов'язане з прагненням подолати історичне замовчування жіночого досвіду та створити простір, у якому жіночі голоси можуть бути почутими [4].

У цьому контексті сучасна героїня не просто отримує можливість говорити – вона отримує право **самостійно визначати значення власної історії**. Це особливо важливо для персонажів, чия ідентичність тривалий час визначалася іншими людьми.

5. Жіноча ідентичність і проблема раси

Однією з особливостей сучасної американської літератури є розширення поняття жіночої ідентичності.

Жінка більше не розглядається лише як представниця певної статі. Її ідентичність формується на перетині: **гендеру + раси + класу + культури + родини + особистого досвіду**.

Яскравим прикладом є роман Бріт Беннет *The Vanishing Half* (2020).

У центрі роману – сестри-близнючки Дезіре та Стелла Вайнс, чий життєвий шлях радикально розходиться. Офіційний опис роману Національного книжкового фонду США акцентує на відмінностях їхніх сімей, спільнот та расових ідентичностей [10].

Стелла починає жити як біла жінка, приховуючи своє афроамериканське походження, тоді як Дезіре повертається до свого минулого та приймає власну ідентичність.

Отже, роман демонструє, що ідентичність не є незмінною категорією. Вона формується під впливом історії, соціального середовища, особистого вибору та суспільних упереджень.

Дослідження М. Лапінської показує, що в романі Беннет ідентичність пов'язана з расою, особистим вибором, насильством, соціальними стереотипами та досвідом кількох поколінь жінок однієї родини [5].

6. Жінка і свобода вибору

Одним із центральних концептів сучасного жіночого образу є **свобода вибору**.

Дезіре у *The Vanishing Half* обирає повернення до рідного міста після років життя в іншому середовищі. Її рішення означає не повернення до минулого, а спробу відновити контроль над власною історією. Важливо, що свобода у романі не представлена як абсолютна. Жіночий вибір постійно обмежується: соціальними упередженнями, расовою ієрархією, економічними обставинами, сімейною пам'яттю, очікуваннями суспільства. Тому сучасна американська література розглядає свободу не як відсутність обмежень, а як **постійний процес боротьби за право визначати себе**.

7. Материнство як компонент сучасної жіночої ідентичності

залишається важливою складовою жіночого образу, однак сучасна література дедалі частіше відмовляється від його ідеалізованої моделі.

Жінка може бути матір'ю, але материнство не вичерпує її особистості.

У *The Vanishing Half* особливо важливою є історія Дезіре та її доньки Джуд. Їхні стосунки демонструють, як особистий досвід матері впливає на формування наступного покоління. Джуд успадковує не лише сімейну історію, а й травми, пов'язані з расовими та соціальними упередженнями.

Таким чином, материнство в романі стає механізмом передачі пам'яті та водночас можливістю **перервати успадковану модель дискримінації**.

8. Жінка як суб'єкт феміністичного дискурсу

У сучасній американській літературі жіночий персонаж часто бере участь у дискусії про саму природу фемінізму.

У *The Female Persuasion* Мер Волітцер порушує питання про те, хто має право говорити від імені жінок і якою повинна бути феміністична діяльність. Фейт Френк є представницею покоління феміністок, яке сформувалося в умовах іншого соціального контексту, тоді як Грір представляє молодше покоління.

Їхня взаємодія демонструє спадкоємність і водночас конфлікт між різними моделями фемінізму. У центрі опиняються питання жіночої солідарності, лідерства, влади, особистих амбіцій, суспільної відповідальності, взаємодії поколінь.

Отже, сучасна американська література репрезентує жінку не лише як об'єкт феміністичної боротьби, а як **активного творця феміністичного дискурсу**.

9. Суперечливість образу сучасної жінки

Важливою особливістю сучасного жіночого образу є його внутрішня суперечливість. Сучасна жінка прагне незалежності, кар'єрного успіху, особистого щастя, любові, материнства, суспільного визнання, свободи, самореалізації.

Проте одночасне досягнення всіх цих цілей часто виявляється неможливим. Тому сучасна героїня переживає внутрішні конфлікти. Вона повинна відповісти на питання: **Хто я? Чого я хочу? Якою мене хочуть бачити інші? Чи можу я залишатися собою, не відповідаючи суспільним очікуванням?**

Саме пошук відповідей на ці питання формує психологічну глибину сучасного жіночого персонажа.

10. Від «ідеальної жінки» до автентичної особистості

Традиційна література часто створювала нормативний образ «ідеальної жінки». Сучасна американська проза дедалі частіше ставить під сумнів саму можливість існування такого універсального ідеалу. Сучасна героїня може бути недосконалою.

Вона може помилятися, змінювати рішення, відмовлятися від певних ролей, переживати кризу, сумніватися у власних силах. Саме ця недосконалість робить її психологічно переконливою. Відтак відбувається перехід: **ідеальна жінка → реальна жінка → унікальна особистість.**

Ця тенденція є одним із ключових показників трансформації сучасної американської літератури.

Отже, образ сучасної жінки в американській літературі характеризується складністю, багатомірністю та динамічністю.

Сучасна американська героїня вже не обмежується традиційними ролями дружини, матері чи коханої. Вона постає як **самостійний суб'єкт**, який прагне визначити власний життєвий шлях, професійні цілі, систему цінностей та особисту ідентичність.

На матеріалі романів Бріт Беннет *The Vanishing Half* та Мег Волітцер *The Female Persuasion* можна виокремити такі основні моделі сучасної жінки: **жінка як суб'єкт власного життя, жінка-професіоналка, жінка-лідерка, жінка, яка шукає власну ідентичність, жінка-мати, жінка, яка протистоїть соціальним стереотипам, жінка як активна учасниця феміністичного дискурсу.**

Особливо важливою є ідея множинності жіночої ідентичності. У романі *The Vanishing Half* вона формується на перетині гендеру, раси, класу, сімейної історії та особистого вибору. У *The Female Persuasion* центральними стають питання жіночої самореалізації, амбіцій, феміністичної солідарності та професійної ідентичності.

Таким чином, сучасна американська література відходить від стереотипного образу «ідеальної жінки» та створює образ **автентичної особистості**, яка має право на суперечність, помилку, сумнів і самостійний вибір.

Сучасна жінка в американській прозі – це не завершений тип, а **процес становлення**, у якому особистість постійно переосмислює себе та власне місце у світі.

Перспективним напрямом подальшого дослідження є порівняльний аналіз жіночих образів у творчості Бріт Беннет, Мег Волітцер, Колсон Вайтхед, Роксани Гей, Отесси Мошфег та інших сучасних американських авторів із урахуванням категорій гендеру, раси, класу та культурної ідентичності.

Список літератури:

1. Zamora L. P. (ed.). *Contemporary American Women Writers: Gender, Class, Ethnicity*. London : Longman, 1998. 240 p.
2. Beauvoir S. de. *The Second Sex*. New York : Vintage Books, 1989.
3. Butler J. *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. New York : Routledge, 1990.
4. Zamora L. P. Finding a Voice, Telling a Story: Constructing Communal Identity in Contemporary American Women's Writing // *American Mythologies: Essays on Contemporary Literature*. Liverpool : Liverpool University Press, 2005. P. 267–294.
5. Łapińska M. The Consequences of Crossing the Color Line: Identity and Racial Passing in Brit Bennett's *The Vanishing Half* // *Crossroads. A Journal of English Studies*. 2024. No. 44. P. 66–83.
6. Bennett B. *The Vanishing Half*. New York : Riverhead Books, 2020.
7. Wolitzer M. *The Female Persuasion*. New York : Riverhead Books, 2018.
8. Champion L., Austin R. (eds.). *Contemporary American Women Fiction Writers: An A-to-Z Guide*. Westport, CT : Greenwood Press, 2002. 424 p.
9. Feathers L. Whose Feminism Is It Anyway? Meg Wolitzer's *The Female Persuasion* // *Los Angeles Review of Books*. 2018. April 12.
10. National Book Foundation. *The Vanishing Half*. National Book Awards 2020.
11. Sari Dewi I. R., Fithriani R., Pardi. Feminist Analysis of Brit Bennett's *The Vanishing Half* // *Humanitatis: Journal of Language and Literature*. 2026. Vol. 12, No. 2.